УДК: 378. 147

МЕТОДОЛОГІЯ ЗАОХОЧЕНЬ ДО ВИКОНАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Єрофєєнко Л.В., к.ю.н., доцент
Харьківський національний автомобільно-дорожній університет

Сьогоденні наука та наукові досягнення є важливим фактором, який визначає місце держави в міжнародній системі, рівень життя населення, успішність життєдіяльності людини. Хоча останнє десятиріччя минулого століття характеризувалося негативним ставлення молоді до науки, ситуація почала змінюватися на краще, але ж не тою мірою, якою б хотілося. Студентам молодших курсів важко визначити своє ставлення до наукової діяльності, а робити це на старших курсах може бути запізно. Тому постає питання пошуку засобів активізації інтересу молоді до науково-дослідної роботи. [1]. Науково-дослідна робота студентів вищого навчального закладу є одним із напрямів їх самостійної роботи, важливим чинником підготовки висококваліфікованих спеціалістів.

Дослідницька діяльність – це особливий вид діяльності, вона ставить специфічні вимоги до якостей свого суб’єкта [3, с. 53]. Науково-дослідницька діяльність студентів дозволяє якнайповніше виявити індивідуальність, творчі здібності, готовність особистості до самореалізації. Важливо відмітити, що процес дослідження є індивідуальним і ціннісним як в освітньому, так і в особистісному розумінні. Науково-дослідна робота студентів охоплює два взаємозв'язаних аспекти:

а) навчання студентів елементів дослідної діяльності, організації і методики наукової творчості;

б) наукові дослідження, які здійснюють студенти під керівництвом професорсько-викладацького складу.

НДР студентів – це виконання робіт дослідницького характеру, пов’язаних з науковим пошуком, проведенням досліджень, експериментів з метою перевірки гіпотез, встановлення закономірностей розвитку явищ навколишнього світу. Як правило, зміст і форми НДРС відповідають основним напрямам науково-дослідної діяльності вищого навчального закладу. Базою її організації і проведення є кафедри [1;4].

Аналіз положень про науково-дослідну роботу студентів багатьох ВНЗ дав нам можливість стверджувати, що зміст і характер НДРС визначаються:

проблематикою дослідницької і науково-методичної діяльності кафедр, факультетів, ВНЗ;

тематикою досліджень, що здійснюються кафедрами у творчій співпраці з закладами освіти, з усіма профільними для ВНЗ установами та організаціями;

умовами дослідницької роботи студентів, наявністю бази дослідження, можливістю отримання необхідних документів, наявністю комп’ютерної техніки; забезпеченням НДРС науковим керівництвом та ін. [6].

Зміст і структура НДРС забезпечує послідовність її засобів і форм відповідно до логіки і послідовності навчального процесу. Це зумовлює спадкоємність її методів і форм від курсу до курсу, від кафедри до кафедри, від однієї дисципліни до іншої, поступове зростання обсягу і складності набутих студентами знань, умінь і навичок у процесі виконання ними наукової роботи. [7].

У стандартах вищої освіти дослідницька складова в підготовці студента виділена як значуща. Однак наразі дослідницька діяльність реалізується та здійснюється досить безсистемно – шляхом виконання

сукупності курсових робіт, випускної кваліфікаційної та дипломної робіт, змістовно мало чи взагалі не пов’язаних між собою [2, с. 336-340]. Можна лише певною мірою погодитися з даним твердженням, адже все перераховане вище належить до тих форм НДРС, які проводяться у навчальний час згідно з навчальними програмами. В останні роки все більше доводить свою ефективність така НДРС, яка відбувається у позанавчальний час у формі конференцій, конкурсів, підготовки до публікацій у студентських наукових збірниках тощо. [6].

Науково-дослідна діяльність студентів вищого закладу освіти здійснюється в таких напрямах:

- науково-дослідна робота як невід'ємний елемент навчального процесу, що належить до календарно-тематичних та навчальних планів, навчальних програм і є обов'язковою для всіх студентів;

- науково-дослідна робота, що здійснюється поза навчальним процесом у межах студентського науково-творчого товариства, у наукових гуртках, проблемних групах тощо;

- науково-організаційні заходи (конференції, конкурси, олімпіади тощо). [7].

У деяких вищих навчальних закладах запроваджено спеціальне вивчення курсу з основ організування та методики проведення наукових досліджень. Окрім того, приступаючи до вивчення кожної навчальної дисципліни, викладачі на перших лекціях ознайомлюють студентів зі специфікою методів дослідження науки. [7].

Належно організована науково-дослідна робота студентів у навчальному процесі сприяє поглибленому засвоєнню навчальних дисциплін, виявленню індивідуальності, формуванню власної думки щодо конкретної дисципліни.

НДРС є однією з форм навчального процесу, в якій чудово поєднуються навчання та практика. В рамках наукової роботи студент

спочатку набуває перші навички дослідницької роботи, потім починає втілювати набуті теоретичні знання у дослідженнях, так чи інакше пов'язаних з практикою, а наприкінці цього довгого процесу можлива участь у наукових конференціях різного рівня, у тому числі міжнародних. Різноманітність форм НДРС дає можливість кожному студенту ВНЗ знайти заняття до душі, і участь в ній необхідна для гармонійної та глибокої освіти. [6].

Спираючись на аналіз рівнів сформованості готовності студентів до НДР, можна зазначити, що:

1) високий рівень характеризується розумінням значущості НДР, інтересом до дисципліни, що вивчається, та власної НДР; вмінням аналізувати, систематизувати, узагальнювати; володінням логікою наукового дослідження, вмінням самостійно планувати її та реалізовувати; високою пізнавальною активністю; розвиненими навичками опрацювання першоджерел, реферуванням та анотуванням наукової та технічної літератури за спеціальністю іноземною мовою.

2) середній рівень характеризується усвідомленням особистісної значущості НДР, але поверхневою уявою про неї, несформованістю навичок її виконання, нестабільним інтересом до дисципліни, не завжди адекватною самооцінкою;

3) низький рівень характеризується нестійким інтересом до дисципліни, нерозумінням соціального та особистісного значення НДР, невмінням працювати з літературою, бачити проблему, виділяти протиріччя, нездатністю самостійно побудувати логіку дослідження, недостатньою задоволеністю власною діяльністю, нездатністю до творчого вирішення задач, відсутністю прагнення до саморозвитку та самовдосконалення. [6].

Встановлено, що 70 % студентів мають низький рівень сформованості готовності до НДР, а у 30 % - середній рівень [5].

Отриманий результат свідчить про недостатню підготовленість студентів до НДР.

Для належної організації та проведення науково-дослідної роботи важливу роль має відігравати системний підхід, суть якого - у скоординованих чітких навчальних планах спеціальності, дієвому організаційно-економічному механізмі залучення талановитої студентської молоді до наукової роботи.

Система НДРС в університеті повинна реалізуватися спеціально створеною Радою з науково-дослідної роботи студентів і здійснюватися за органічно поєднаними напрямами: науково-дослідницька робота студентів у навчальному процесі та науково-дослідна робота студентів у позанавчальний період, котрі в комплексі забезпечують підготовку спеціалістів-дослідників. Окреслені напрями включаються в загальні плани навчально-виховної, наукової роботи університету, факультету, кафедри. [7].

Також, важливу роль у роботі з науково обдарованою студентською молоддю відіграє система заохочень. Кращі студенти повинні мати постійну і відчутну мотивацію щодо відмінного навчання, творчих наукових пошуків, досягнення високих пізнавальних результатів, які виходять за межі середнього студентського стандарту.

Погоджуючись з думкою Гаврилюк Л.В., яка в своєму науковому дослідженні вказує, що серед організаційних заходів цілком виправдано слід передбачити рейтингову оцінку загального рівня студентів (кращі студенти курсу, факультету, конкурс на кращу студентську групу), затвердження індивідуальних планів для студентів, що успішно займаються науковою роботою; введення в навчальні плани спеціального дня наукової роботи за індивідуальним планом. [6].

ВНЗ слід подбати про включення часу, відведеного на керівництво студентською науковою роботою у позанавчальний час у навчальне

навантаження науково-педагогічних працівників. Практика підтверджує: лише спільними зусиллями, скоординованими діями можна забезпечити безперервність ланцюжка: здібний школяр - активний студент-дослідник - обдарований магістрант - талановитий аспірант - видатний науковець. [6].

Отже, організація навчально-дослідної роботи студентів є важливим чинником підвищення ефективної професійної підготовки майбутнього фахівця у вищому навчальному закладі передовсім тому, що передбачає індивідуалізацію навчання, дає змогу реалізовувати особистісно орієнтоване навчання, розширює обсяг знань, умінь та навичок студентів, сприяє формуванню активності, ініціативи, допитливості, розвиває творче мислення, спонукає до самостійних пошуків.

Література:

1. Крушельницька О.В. Методологія і організація наукових досліджень студентів / О.В. Крушельницька. – Навч. посібник. – К. : Кондор, 2003. – 258 с.

2. Лабунская Н.А. Основы формирования личностной исследовательской системы студента / Н.А. Лабунская // Инновации и образование. Сборник материалов конференции. Серия “Symposium”. - СПб.: Санкт-Петербургское философское общество. – 2003, вып.29. - С. 336-340.

3. Лазарев В.С. Критерии и уровни готовности будущего педагога к исследовательской деятельности / В.С. Лазарев, Н.Н. Ставринова // Педагогика. – 2006. - №2. – С.51-59.

4. П’ятницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі / І.С. П’ятницька-Позднякова. – К.: Центр навч. літ-ри, 2003. – 312 с.

5. Формирование у учащейся молодежи положительного отношения к науке [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.spbappo.ru/article_cat2.html//